

Shiula Floreta...

Jornal de las calandrinias d'Aprene-1 de 2019/2020

n°1-mes de **setembre**-Estiu

Dessenh fach per Alizea GAMBART

*Sei un pais e ua flor
e ua flor, e ua flor
Que l'aperam la de l'amor
la de l'amor, la de l'amor*

*Haut Peiròt, vam caminar, vam caminar
De cap tà l'immortèla
Haut Peiròt, vam caminar, vam caminar
Lo pais vam cercar*

Ensenhador

Rubrica Vida de la còla.....2
Literatura.....3
A nosta.....4

A nosta.....5
Actualitats mondialas.....6
Actualitats musicala.....7
Òrt.....8

Recèpta.....9
Tèxte liure.....10
Tut'òc creatiu.....11
Istòria seguida.....12

Shiula Floreta, jornal a gratis, d'escampar pas en carrièra.
APRENE MVA n°2 carrièra J. JUGAN 34500 Besièrs
Tel. 04 67 28 75 36 – www.aprene.org

Responsable de publicacion:
Cap redactor:
Mesa en pagina:

Patrici Baccou
Raquel Martin
Solanja Richez

Rubrica Vida de la còla

La dintrada

Elodia RAYMOND & Raquèl MARTIN

L'istòria comença aital : **onze femnas** an capitat la Jurada e se van encontrar una setmana per mes pendent aquesta annada escolara. Te demandas perquè ? Aquò es pels enfants, e per dintrar dins la granda familha Calandreta e portar son projècte.

Lo temps que passaràn amassa a **Besièrs** serà per elas l'escasença de se perfeccionar dins las matèrias qu'ensenharàn (matematicas, occitan, francés, espòrt, musica, istòria, sciéncias, didactica, literatura, ...), mas tanben d'escambiar sus la **didactica**, la **pedagogia**, la **lenga** e la **cultura occitanas**.

De segur, tot aquò se passarà en occitan. Quand seràn pas amassa, seràn dins d'**escòlas Calandreta** a agachar cossí se fa la classa o a remplaçar lo/la regent/a costumier/a.

Uèi, lo **dijòus 5 de setembre de 2019**, es especial. Es, per aquestas onze dònas, la dintrada en **APRENE1**. Caduna diferenta, caduna d'un autre atge, d'un autre

luòc, amb una altra istòria. s'ausís parlar **lemosin**, **gascon**, **lengadocian**. Mas caduna ensemble per la meteissa causa, amb la meteissa enveja, la meteissa volontat, lo meteis estrès tanben. Totas son calmas, intimidadas, cansadas qu'ier encara èran las vacanças d'estiu.

D'un còp, tot s'embala. Aprèp un estiu del mai pasible, de vida jorn aprèp jorn, emplit de solelh, de passejadas, d'amics, de seradas caudas, de bon vin... i sèm.

Dos jorns de dintrada per far comprene a l'esperit que començam un novèl viatge de vida cap a « **l'ensenhament en Calandreta** ».

Puèi, tornam dintrar en çò nòstre per la dimenjada. Fa freg, aqueste ser cargarem lo pijamà, las caucetas, la coeta sul lèit.

E òc, es la dintrada ! Lo moral es bon, que sabèm perque i sèm.

Tota la còla vos desira una bona dintrada.

A plan lèu !

Literatura

La lenga nòstra

Sandrina LAVANDET

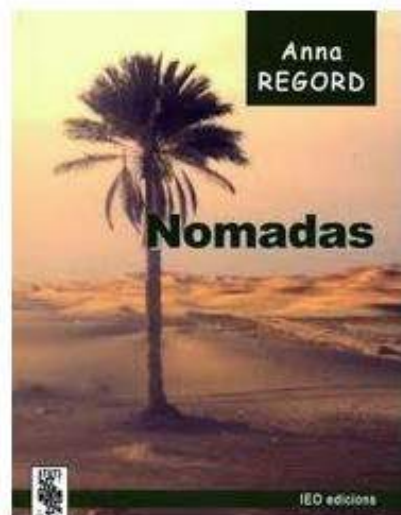
Per plan començar l'annada escolara d'aquesta còla m'agradariá de vos presentar un tròç del libre d'Anna Regord Nomadas que se sona *La Lenga*.

«La lenga, ma lenga, ma lenga viva escaraunhada, la vòli aquí, aquí per dire l'endacòm mai, per dire qualqu'un mai, per dire l'estranh e l'estrangièr.

Ma lenga la vòli, per dire l'autre, que nos sèm trobats, que nos sèm coneguts, parents e desparièrs dins lo miralh del mond, vius jol solelh e mai vius dins la nuèch, l'autre ma claror e l'autre mon ombra, l'autre mon amic nòu, mon fraire de tostemps, vius e de pès cap a cap, dins lo camin vuèg. Nomadas en quista. De sabla.»

Soi dins l'espèr vertadièr de dire en fin d'an que nos sèm trobadas, benlèu que coma ditz lo provèrbi:

« Nos quitarem pas mai que Sant Ròc e son can ».

A nosta

SETEME Pirenenc

Amandina GARAUD- SABATIER

Fiertat de nosta : eras mongetas

Drin d'istòria...

Eras mongetas que son estadas importadas d'America deth sud ath sègle XVI dens eras calas de Cristòfol Colom. Que seràn implantadas a Tarba ath sègle XVIII peth avesque de Tarba. En aqueste periòde de hamèra, era cultura que començè de's desenvolpar. A partir de 1881, era produccion e eth consum que's multipliquèn. Que constituèn alavetz ua resèrva entar'alimentacion dera vita vitanta, eth comèrci e er'armada. Que hascòn era prosperitat dera bigòrra. Totun, a partir deras annadas 1950, era situacion que cambiè dab er'arribada deth milhòc ibride mes productiu. Çò de qu'entrainè drin a drin era diminucion dera produccion. Dens eras annadas 1980, que demoravan sonque 55 ectaras arreatidas sus 650 espleitacions contra 18500 en 1881. A partir d'athèu, eras mongetas que's cantonèn aths casaus familiaus. Totas eras bòrdas que's sauvèn 4 o 5 arrègas en pr'amor eras mongetas que demoravan un element important dens er'alimentacion paisana. Eth seme que's passè alavetz de generacion en generacion. En 1986, ua reflexion que nascó sus eras possibilitats de diversificar er'agricultura pirenenca en responsa aths trebucs vertaders encontres peras granas produccions coma eras cerealas, era lèit e era carn. Alavetz, a partir d'athèu, eras mongetas que tornèn partir. Ua cooperativa qu'estó creada peths agricultors locals en 1988. Eth seme seleccionat qu'estó eth alaric. Un labèl e ua appellacion que son estats obtenguts : le Haricot Tarbais.

Arreproèrs

Seteme que s'empòrta eths ponts
O que seca eras honts.

Entà Sent-Matiu
Nèit e dia qu'an eth madeish hiu.

Ath mes de Seteme
Higas a véner.

Ploja de Seteme
Va ara vinha e ath seme.

Pera Sent-Miquèu
Entà semiar qu'ei pro lèu.

Drin de collectatge en Manhoac ...

« Calhari e mongetada »

D'outes còps, que hèvan calhavari...
Tà hèr saber infidelitats de quauques uns,
ena campanha que hèvan mongetada.
Que vòu díser qu'eth monde semiavan
mongetas tà arreligar eras duas maisons
concernidas per aqueth ahèr. Mes tard,
que possava era mongetada : eth camin
deth pecat

Expressions ...

Non s'i ganha pas er'aiga. / Il travaille
pour des haricots.

Que m'escauhas era berreta. / Tu me
cours sur le haricot.

A nosta Drin de cosina...

« **Estofat de monjetas** » (arrecèpta deth Manhoac)

Temps de preparacion : començar era velha

Temps de còser : 3 òras ath mei pòc

Ingredients tà 6 personas : a vista de nas

- 500gr de monjetas
- 6 codenas o ventrescas
- 6 cueishas de guit
- 3 tomatas
- 3 carròtas
- 4 cebas
- 30 gr de sagin
- Sau, péber , gerbeta, api

Arrecèpta :

Era velha, hèr trempar eras monjetas dens un gran saladèr empleat d'aiga fresca.

Dens ua coquèla, hèr hóner eth sagin.

Talhucar eras cebas , eras carròtas e eras tomatas de qui seràn estadas peladas e despepidadas.

Botar tot aquerò dens era coquèla.

Pausar dessús eras codenas o era ventresca. Hèr frir.

Hornir eras monjetas esgotadas. Hornir gerbeta e ua cama d'api.

Caperar d'aiga. Salar e emperberar puish deishar còser tot doç au mens tres òras.

Mieja òra abans era fin deth còser, hornir eras cueishas de guit desgreshadas.

Bona hami !

Actualitats mondialas

Ont es passada la laguna ?

Cloé GARCIA e la còla

La Laguna De Rosario es un pichon vilatge a costat de la vila de **Mendoza**, en **Argentina**. Foguèt un luòc polit : una laguna a l'intrada amb una vegetacion abondosa. Cada annada, lo monde festejavan a l'entorn de la laguna. Se regalavan de beure e manjar plan dins un luòc plen de vida.

Mas, fa qualques annadas , **la vila de Mendoza** desvièt l'aiga del vilatjòt per construire de canals, plantar d'arbres dins lo centre e crear un lac a la sortida de la vila. Me diretz que son de bonas idèas, mas lo problèma es que dempuèi tot cambièt : La Laguna de Rosario es ara un desert.

Lo mond, cada setmana, esperan un **camion cisterna** per poder beure, se dochar e abeurar lo bestium. Tot aquò a tanben repercussions sus la **fauna** e la **flòra endemica** : d'especies morisson per manca d'aiga. Es vertadièrament una **catàstròfa** pels estajants d'aqueste vilatge, que uèi son obligats de crompar de pastenagas per apasturar lors cavals.

Anèri a La **Laguna de Rosario**. Foguèt fòrça triste d'encontrar lo monde dins un **vilatge privat d'aiga**. Me diguèron que la tèrra la podián pas mai cultivar e que la jornada tota estalviavan l'aiga per n'aver l'endeman. Tot aquò per balhar un **lac blau turquesa** als **toristas**.

Actualitats musicala

L'immortela

Monica BISSAY

Quò es lo titre de la mai coneguda de las chançons dau grope « **Los de Nadau** ». L'escrigueren en 1978, quò fai mai de quarante ans. Lors concerts se pòden pas chabar sens cantar l'immortela.

Es devenguda un imne occitan. Las paraulas son emplenadas de simbòls. L'immortela es una flor que frotja dins las nautors de las montanhas pireneanas. Se pela entau per que a de las propietats nombrosas qu'eschivan de vielhir. La color de la flor es daurada, color chara.

L'immortalitat e **l'amor**, son las qualitats que pòrtan e parlan nòstra lenga vieha de mai de mil ans. Lo refran de la chançon exprima lo movament d'un pais que tòrna chercher sa lenga pr'amor que fuguet fòrça desvalorizada, que mai d'uns pensan qu'es pas una lenga, Quela flor es una flor d'esper, lo de salvar la lenga de la mòrt. La lutz que raïa a la cima dau pueg (som) es l'imatge de quel esper.

Mas lo chamin a segre per l'atenher es long e complicat. Es tan long, que sembla jamai se chabar. Es complicat per qu'es pas gaire fach : fau passar beucòp de temps e d'energia per lo netiar fins que se puesche passar. Mas un còp qu'es fach, lo permenaire es liure. Mas per anar mai luenh, fau tornar començar sur la seguda daus chamin, vers un autre pueg. Lo monde que pren lo chamin es mai nombros.

Au primier conselh de la formacion **Aprene1**, prepausèi a l'esquipa d'aprenei quela chançon e de l'acompahar emb mon violon. Emb d'autres avian énvia de prepausar que Josiane Ubaud siaguessa la nòstra mairina . Qu'es una botanista occitana coneguda. Mas lo fuguet desjà...

Anerem dimars visitar la Calandreta daus Falabreguiers, enquera una planta, a Besiers. Lo Xavi nos faguet dançar coma los petits : la polca daus babissons, lo brisa-pè, en passar lo Ròse, un rodeu que se pela Coquin de Pire e la giga

La passa dels **camparòls** arriba a bèlas encambadas.

Mas aurem de bèlas culhidas aquesta annada ? Las calorassa e la manca de pluèja riscan de las limitar.

Pasmens es important de se rementar d'unas **recomandacions** abans de consumir d'aqueles camparòls. En efiech cada an, en França, i a un milièr d'intoxicacions.

Unas recomandacions :

- Amassatz sonque los camparòls que coneissètz perfiechament.
- Al mendre dobte sus l'estat o l'identificacion d'un dels camparòls culhits, consumiscatz pas abans de l'aver fach contrarotlar per un **especialista**, un farmacian.
- Prenètz **fotografia** abans de far còire dels camparòls. Tot aquò poirà servir en cas d'intoxicacion.
- Recampatz pas a costat d'un siti polluit per de produches (**erbicid, engrais, tractament de las plantas...**).
- Evitatz de ne conservar dins un **sac de plastic**.

Recèpta

Clafotís mièg-figa, mièg-rasim

Cloé GARCIA

Amb la fin de l'estiu, la figa e lo rasim son arribats dins l'òrt e a la vinha.

Ai agut enveja de vos partejar una recèpta altra que la tradicionala confitura de figas (que m'agrada pas tròp) o encara la del vin (que coneissi pas e qu'avèm pas res a l'ostal per lo faire). Adoncas, vos prepausi de legir la recèpta del **Clafotís mièg-figa, mièg-rasim** :

Vos cal :

- 300g de **figas**
- 200g de **rasim**
- 2 **uòus** mai 2 **mojòls**
- 5 culhèras de **farina**
- 5 culhèras de **sucre ros**
- 250 ml de **lait** (pòt èsser de lait vegetal)
- un pesic de **sal**
- un pauc de **ròm**

Vos cal far :

-**Alucatz** vòstre forn a 180 grades.

-**Batre** los uòus coma una pascada puèi apondre un pesic de sal e las culhèras de sucre.

Plan **mesclar** tot aquò.

Alara apondre los culhièrs de farina.

Mesclar fòrça ben per aver un liquid onchós e espés.

-Dins una caçairòla far **fondre** lo burre.

Versar lo burre, lo ròm e lo lait dins lo mescladís. **Barrejar**.

-Prene lo mòtle, fretar de burre dessus per que lo clafotis se pòsca destacar aprèp la coseson.

-Versar la mescla dins lo mòtle e apondre dirèctament los rasims entièrs e las figas talhadas en quatre tròces. Faire atencion de plan organizar los fruches dins lo liquid per que tot lo monde aja un pauc de tot !

-Botar dins lo forn per mai o mens **45 min.**

Manjar lo tebés! Bon apetís !

(E se lo mond es ni-carn ni-peis aprèp aquela recèpta, la podètz tornar faire amb totes los fruches que volètz segon la sason)

Tèxte liure

Lo nòstre animal totemic *Raquèl MARTIN*

« Animals totemics » aquò es lo nom modèrn per designar las bèstias de tela, los animals processionals, o encara los animals jupons occitans. Son los animals del pòble e son fòrça populars dins los vilatges. Los vilatgeses los construïson, los entretenon, los fan passacarrièr pendent las fèstas (Carnaval, fèsta votiva e autras fèstas religiosas, fèsta del vilatge). A cada vilatge son animal totemic : lo Polin de Pesenàs, l'Ase de Gin hac, lo Buòu de Mèsa, la Cabra de Montanhac, etc ; e los passacarrièras son codificats. Cada animal a la seuna legenda fondadora qu'es construïda sus de faches istorics que se son debanats dins lo vilatge que i viu.

Los animals totemics mesuran lo mai sovent dos o tres mètres de long per un o dos mètres de naut. Son bastits amb una gàbia que fa un mièg cilindre : autres còps en fusta, uèi en metal ; aquò es lor còrs. A una extremitat i a lo cap e a l'autra la coa. Aqueste còrs es vestit d'una tela que i podèm veire lo blason de la vila o del vilatge e tanben un eslogan. Lo mai sovent aqueste eslogan es « sèm fòrça » e aquò significa mai que mai « sèm units ». La realisatritz Elena Morsly ditz a prepaus d'aqueste eslogan : « *Sèm de Pesenàs, Sèn de Bessan, Siam de Seta, Siam de fer, Sèm fòrça, nous sommes nombreux, nous sommes ensemble, nous sommes. Nous, dire nous. Un nous provisoire, toujours ; le nous de la fête* »¹.

Alara que las femnas prenon de mai en mai lor plaça dins aquelas practicas, far desfilar un animal totemic es puslèu un ròtle de mascle. Los portaires se plaçan jos l'estructura de metal per portar la bèstia. Son los joves que son portaires, mai que mai los jogaires de rugbí del club del vilatge. Los animals totemics son pesucs, cal de fòrça e d'energia per los manipular. Venir portaire aquò es un onor que se merita e que se decidís pels autres portaires. Lo menaire o la menaira se ten davant l'animal e fa de passes de dança en bolegant un tamborin. Es una personalitat respectada dins lo vilatge e a un ròtle simbolic important : es cargat d'adomergir e menar la bèstia qu'es fogosa e que li obeis pas qu'a el/ela. Los animals totemics son tanben acompanhats de musicians. En seguissent la musica e lo menaire, l'animal totemic se passeja per las carrièras en bolegant lo cap, avança, recuòla, se cabra, se colca e dança amb las gents ; se ditz que fa son carivari.

Los animals totemics existisson mai que mai dins Erau. A Besièrs, lo que representa la vila es lo Camèl. Segon los escruches que ne parlan, lo Camèl de Besièrs e lo Polin de Pesenàs serián los pus vièlhs animals totemics d'Occitania. Los primièrs manuscrits que ne parlan son : un que fa referéncia al Camèl en 1513, puèi un que fa referéncia al Polin de Pesenàs e a l'Ase de Gin hac en 1615². La legenda del Camèl de Besièrs apareis a la debuta del sègle XVI^{en} e conta qu'es l'animal sus quin Sant Afrosi arribèt dins lengadòc. Aquel paure Camèl foguèt brutlat pendent la Revolucion francesa, puèi destrusit dos còps a la debuta del sègle XIX^{en} ; mas a cada còp torna nàisser per la volontat dels besierencs³.

La còla d'APRENE1 decidiguèt d'aver tanben son totem. Coma nos recampam a Besièrs e que sèm totes de femnas, lo nòstre animal totem es una camèla que se sona la Camèla Floreta.

Lo Camèl de Besièrs. 1948 Fòto del « Club Piscénois »

- 1 Morsly Elena, 2014, *Ce qui nous lie*, «votz off» de son film transcrit sus son site Internet lo 25/08/2015, [<http://actus.helenemorsly.fr/>].
- 2 A prepaus d'aquestes manuscrits: cf. Achard Claude, 2007, *Le Poulain de Pézenas (1615-2005) et autres animaux artificiels. Les bêtes de toile de l'Hérault. Le chevalet.*, Tèsi non publicada, archius del CIRDÒC, Besièrs ; Fabre Daniel & Lacroix Jacques, 1970, *Histoires et Légendes du Languedoc Mystérieux*, Paris, Ed. Tchou, p. 112 ; « *Théâtre de Béziers* », CIRDÒC-Mediatèca occitana, Occitanica [<http://occitanica.eu/omeka/items/show/12643>].
- 3 A prepaus dels moments de disgràcia pels animals totemics: cf. Achard Claude, 2007, *Le Poulain de Pézenas (1615-2005) et autres animaux artificiels. Les bêtes de toile de l'Hérault. Le chevalet.*, Tèsi non publicada, archius del CIRDÒC, Besièrs ; Alranq Claude, 2016, « *Plus le futur interpelle, plus l'archaïsme répond* » : *les animaux totémiques de la fête occitane*, [enregistrement sonòr], Conferéncia enregistrada lo 03/07/2016 al "Forum Eurorégional Patrimoine et Création" de Castelnaudari, CIRDÒC-Mediatèca occitana, Occitanica [<http://www.occitanica.eu/omeka/items/show/13549>].

Tut'òc creatiu

Cossí podèm cobrir son quasèrn polidament ? *Clara-Lina ZIMPFER*

Vos vau explicar tot çò que cal per poder far una polida cobèrta d'un pichòt quasèrn o d'un agenda.

Nos cal :

- de fuèlhs format A4 de las colors que volèm (papièr estandard d'estampariá).

Vos conselhi de prendre al mens doas colors. Al total cal l'equivalent de dos fuèlhs

- un fuèlh de papièr cartonat
- de pega blanca o de vernís pega
- plan segur lo quasèrn a cobrir

Aisinas :

- un pincèl
- un tròç de vièlh teissut per eissugar
- de feutres e/o estilòs

1. Decopar los fuèlhs de papièr classic en bandas de 1,5 cm dins lo sens de la longor. Devèm aver 26 bandas en tot (i aurà benlèu besonh de mai segond la talha del quasèrn).

2. Primièr, anam pausar las bandas **sens las pegar**. Anam far un **tissatge** de papièrs : aurem una banda que passa dessús puèi dejós puèi dessús ...

3. Pausar de **bandas** dins lo sens vertical per cobrir la cobèrta tota del quasèrn. Puèi prendre una banda orizontala e la far passar al- dessús de la primièra, en- dejós de la segonda, al- dessús de la tresena ...

4. Botar la banda orizontala en naut lo long del quasèrn e pegar totas las bandas verticalas amb la banda orizontala.

5. Prendre una altra banda orizontala far las meteissas operacions levat que començarem per passar al- dejós de la primièra banda.

6. Quand tot lo quasèrn es cobèrt podèm pegar lo nòstre **tissatge** dessús e se volèm podèm far parièr darrièr.

7. Amb lo fuèlh de **papièr cartonat** anam decopar un tròç de la talha que nos agrada e que nos va permetre de marcar las entresenhas que volèm (nòstre nom, annada, matèria ...)

Vaquí avètz ondrat lo vòstre quasèrn.

Istòria seguida

Coma un bocin de novèla

Elodia RAYMOND

Creiretz pas a çò que vegèri. Encara mens çò qu'ausiguèri... a e aquela puta de cat que passa e tòrna passar davant ieu. Vai-te'n l'animal, t'aimi tròp per que demòres a escotar susar mos vèrbs.

Anem, vai-te'n ara !

Los animals m'ajudan a sobreviure. Mercés a eles. Gràcias a eles me sentissi un pauc mens o un pauc mai. Mas aviái dich pas de tragedia. E qué alara ? Sèm totes uroses e clavam una istòria qu'avèm pas començada ?

Cresètz pas qu'un libre pòsca nàisser d'un sentiment solelhat ? Me poiariat escupir que i a totjorn un problèma. Mèrda, vertat !

Ja aquel cat que se ven limpar suls genolhs e que te desequilibra a còp d'arpas n'es un. Pica que picarà, ai l'impression d'aver vendemiat tot l'estiu amb aquelas grafinhadas.

Quina malautiá mai òrra existís lo romegadís ? E quina i a coma malautiá mai espaventabla que lo vielhum degut al romegadís.

Demanda a mon òme ! O sap plan el qu'es aquò que lo vielhum, fa tres setmanas que pòt pas plegar l'esquina, que li dòn lo còl e que fa pas mai sas prioritats a drecha ni mai sas autras prioritats. Se aquò es pas un andicap... Mas braveta que soi, anèri express, e faguèri plan express te disi, al kine lo meteis jorn coma aquò sèm totes dos brancardisats e incapables de nos embrassar o de nos sarrar l'un l'autre. Lo sens del sacrifici.

Bon... en i soscar èra pas la melhora idèa qu'aguèri... Es un desastre. Total, total e total ! Fau tombar la bèstia. Fa mina de partir puèi tòrna mai aluserpit que jamai per acabar son trabalh d'escalpradura. Vai te'n ca.... !

A vaquí qu'arriba !

« Va plan la jornada ? » M'agacha e compreni. Òc, ai dos animals a l'ostal.